

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію **Коваленко Катерини Миколаївни**
«ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ»

подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертації зумовлена зорієнтованістю результатів наукового пошуку на забезпечення процесу формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, оскільки саме академічна доброчесність виступає важливою складовою якості освіти, забезпечує довіру до результатів навчання та наукових досягнень, а також сприяє формуванню відповідальної, етичної та професійно компетентної особистості майбутнього фахівця. Особливої значущості ця проблема набуває у педагогічних університетах, оскільки саме майбутні вчителі мають не лише дотримуватися принципів доброчесності, але й формувати ці цінності у своїх майбутніх учнів.

Актуальність теми зумовлена також поширенням випадків академічного плагіату, недоброчесного використання інформаційних ресурсів, формального ставлення до навчальної діяльності та недостатнім рівнем сформованості культури академічної етики серед студентської молоді. Розвиток цифрових технологій та широке використання штучного інтелекту створюють нові виклики щодо дотримання принципів самостійності, авторства та відповідальності за результати навчальної діяльності. У зв'язку з цим особливої уваги потребує створення ефективного освітнього середовища, яке сприятиме усвідомленню студентами цінності чесного навчання та формуванню стійких навичок академічно доброчесної поведінки.

Крім того, формування академічної доброчесності є важливим чинником професійної підготовки майбутніх педагогів, оскільки рівень їхньої академічної культури безпосередньо впливає на якість освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Саме тому виникає потреба у науковому обґрунтуванні педагогічних умов, методів і форм роботи, що забезпечують ефективне формування академічної доброчесності студентів у освітньому середовищі педагогічних університетів. Це зумовлює необхідність проведення комплексних досліджень, спрямованих на визначення ефективних шляхів розвитку академічної доброчесності як складової професійної культури майбутнього педагога.

Дисертанткою було виокремлені суперечності, які стали підґрунтям для написання зазначеної дисертації, тобто Коваленко К. М. визначила суперечності між зростаючою суспільною потребою у формуванні академічно доброчесних громадян і фахівців та загальною несформованістю культури академічної доброчесності в українському суспільстві; необхідністю підготовки майбутніх педагогів, здатних транслювати принципи, норми й правила академічної доброчесності наступним поколінням та відсутністю цілісної, науково обґрунтованої системи такої підготовки у закладах вищої педагогічної освіти; об'єктивною потребою впровадження ефективних педагогічних технологій формування академічної доброчесності студентів у освітньому середовищі педагогічних університетів та майже повною відсутністю системних практик і методичних механізмів їх реалізації в освітньому процесі.

Звідси вважаємо, що процес формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів є важливим як з теоретичної, так і практичної точки зору, оскільки від цього залежить ефективність підготовки висококваліфікованих майбутніх педагогів, здатних успішно функціонувати в сучасних умовах.

Неможливо не відзначити логічну й обґрунтовану структуру дисертаційної роботи, а також строго визначений поняттєво-категоріальний

апарат дослідження. Провідна ідея наукового пошуку супроводжується сучасною системою методологічної, теоретичної й емпіричної аргументації. Дисертанткою був здійснений науковий пошук ефективних шляхів формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів.

Дисертанткою було вибудовано цілісну стратегію наукового пошуку, якій притаманні, з одного боку нестандартність і креативність, а з іншого – традиційність та обґрунтованість наукових позицій, які були попередньо теоретично обґрунтовані. Такий підхід дозволив Коваленко К. М. всебічно вивчити теоретичні та методологічні основи дослідження, а саме: концептуальні положення теорії академічної доброчесності, взаємозв'язку теорії і практики в професійній підготовці студентів педагогічних університетів; законодавчі й нормативно-правові положення про принципи, норми і правила академічної доброчесності в умовах освіти; провідні ідеї низки наукових підходів, зокрема: аксіологічного, технологічного, особистісно-діяльнісного, діалогічного, що сприяло якісному здійсненню наукового пошуку.

Безперечно, дисертаційна робота відповідає параметрам новизни та очевидної її актуальності, передусім у ракурсі внеску в теорію та практику вищої освіти.

Аналіз рукопису дисертації та змісту публікацій дисертантки, зокрема, текстів фахових статей, дають змогу дійти висновку щодо наукової обґрунтованості і вірогідності представлених результатів. Вдалий вибір теми дисертації, її актуальність, опрацювання та обґрунтування понятійного апарату, чітко сформульовані мета, завдання дослідження вказують на спроможність авторки до глибокого аналізу стану розробленості проблеми та розв'язання висунутих завдань.

Дисертаційна робота має класичну структуру і включає в себе анотації, вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел та низку додатків. У першому розділі роботи докладно описано теоретичні основи формування

академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, зокрема, було розкрито проблему формування академічної доброчесності студентів у міждисциплінарному вимірі; визначено сутність і структурні компоненти поняття академічна доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, а також було теоретично обґрунтовано технологія формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів.

У другому розділі роботи представлено експериментальну перевірку технології формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, зокрема, визначено вихідний стан сформованості академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, було впроваджено технологію формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, а також проаналізовано результати дослідження формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів.

Безперечно, запропоноване в дисертації вирішення проблеми формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів має *наукову новизну*, яка полягає у в тому, що *вперше*, теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено технологію формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів як сукупність раціональних форм, методів, засобів освітнього процесу, об'єднаних метою функціонування та єдністю реалізації, що спрямовані на формування академічної доброчесності на ціннісних засадах, інтегрованої системи знань про принципи, норми і правила академічної доброчесності, а також уміннях і навичках дотримання принципів, норм і правил академічної доброчесності, рефлексивних навичок навчання, самоконтролю та професійної педагогічної діяльності; розроблено структурно-функційну модель технології формування

академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, представленою єдністю трьох блоків: концептуально-цільового (мета, завдання, результат, освітня парадигма, підходи, принципи), змістово-процесуального (види діяльності, методи, засоби, етапи технології) та діагностико-аналітичного (компоненти, критерії, рівні, результат); *уточнено*: понятійно-категоріальний апарат дослідження проблеми формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів, зокрема: «чесність», «доброчесність», «академічна доброчесність», «обман», «списування», «плагіат», «фальсифікація», «фабрикація», «нульова толерантність», «мотивація», «технологія», «освітнє середовище»; *подальшого розвитку набули методологічні підходи* до формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів;

Практичне значення отриманих результатів визначається розробленням і впровадженням у практику роботи ЗВО, що здійснюють підготовку здобувачів педагогічних спеціальностей, було оновлено зміст освітніх компонентів загальної й професійно орієнтованої підготовки, курсів за вибором «Основи академічної доброчесності», програми самоосвітнього менеджменту «Академічна доброчесність учителя: професіоналізм чи вимога суспільства?»; організовано проходження навчання в Школі академічної доброчесності університету; самостійна розробка здобувачами власного компендіуму «Академічна доброчесність у закладах освіти».

Дисертаційній роботі Коваленко Катерини Миколаївни, поданій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, притаманні цілісність, методологічна обґрунтованість, практичне спрямування одержаних результатів з можливістю їх використання в реальному освітньому процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. Завершена дисертаційна робота свідчить про широку наукову й професійну ерудицію авторки, а також достатнє володіння сучасними методами наукового пошуку в галузі 01 Освіта/Педагогіка.

Результати дисертаційної роботи Коваленко Катерини Миколаївни знайшли публічне висвітлення в наукових фахових виданнях, оприлюднено на науково-практичних конференціях різного типу. Наукові публікації авторки відображають основні положення й висновки дисертації.

Позитивно оцінюючи наукові результати дисертаційної роботи Коваленко Катерини Миколаївни вважаємо за доцільне висловити такі зауваження та побажання:

1. На початку підрозділу 1.1. Ви поставили завдання – розкрити генезу поняття «академічна доброчесність» у міждисциплінарному контексті – бажано було візуально подати таблицю розвитку ключового поняття дослідження відповідно за роками або епохами, щоб було зрозуміло, які відбувалися зміни в розумінні цього поняття.

2. Здійснюючи аналіз чинних нормативно-правових документів, що регулюють дотримання академічної доброчесності в Україні, авторка розглядає Законом України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», Етичний кодекс ученого України, потім наводить приклади «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Положенні Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, за якими критеріями або на основі чого Ви обрали саме ці вищі освітні заклади?

3. За логікою наукового дослідження структурні компоненти академічної доброчесності та критерії не можуть бути ідентичними та співпадати за назвою, оскільки це різні поняття.

4. Авторка на стор. 117 в таблиці 1.3.2. подає характеристику рівнів сформованості академічної доброчесності в умовах освітнього середовища педагогічних університеті, по-перше, бажано доопрацювати базовий рівень, оскільки він характеризується повною відсутністю всіх показників, якщо це базовий рівень, то він повинен характеризуватися наявністю базових знань; по-друге, творчий рівень передбачає виявлення творчих вмінь та навичок

респондентів, тому виникає питання, в чому проявляється творчий рівень показників сформованості академічної доброчесності?

5. Дисертантка зазначає на стор. 154, що програма експериментальної роботи охоплювала такі напрями, як підвищення професійної компетентності викладачів у контексті формування в студентів ціннісного ставлення до академічної доброчесності, не зовсім зрозуміло таке формулювання, оскільки зазначена експериментальна робота не мала на меті підвищення професійної компетентності викладачів. Якщо роботу було організовано в межах онлайн-курсу на платформі Moodle «*EdIntegrity Lab / Лабораторія освітньої доброчесності*» для викладачів, то як було перевірено їхню професійну компетентність щодо академічної доброчесності?

6. Авторка наводить в експериментальній роботі доволі цікаві і нестандартні технології, зокрема. ABC-аналіз, метод «Шанс», метод прийняття рішень за критеріями, метод SCAMPER та ін.; SWOT-аналіз, «Займи позицію», читання з маркуванням, морфологічний аналіз, метод передбачення, таблиця «ЗХД», «Еліас», метод проєктів тощо, на жаль, не зрозуміло, які з них були найефективнішими при аналізі результатів.

Відзначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Дисертація **Коваленко Катерини Миколаївни «Формування академічної доброчесності студентів в умовах освітнього середовища педагогічних університетів»** є завершеним самостійним дослідженням актуальної проблеми, що становить теоретичне та практичне значення.

Дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка **Коваленко Катерина Миколаївна**

заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент

доктор педагогічних наук,

професор кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний

університет імені Тараса Шевченка»

Світлана ШЕХАВЦОВА

Гідпис	<i>Шехавцової Світлани</i>
Засвідчую	
Начальник відділу кадрів	<i>Олександр Віта ШЕХАВЦОВА</i>
ДЗ "Луганський національний університет імені Тараса Шевченка"	<i>09.06.2026</i>

